

TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG ÂM NHẠC TRONG TRƯỜNG MẦM NON THEO QUAN ĐIỂM TIẾP CẬN “LẤY TRẺ LÀM TRUNG TÂM” - THỰC TIỄN VÀ GIẢI PHÁP

TRẦN VĂN MINH*

Ngày nhận bài: 01/08/2017; ngày sửa chữa: 02/08/2017; ngày duyệt đăng: 04/08/2017.

Abstract: Educational activities have been built on the interest, needs, experiences and abilities of children, particularly musical activities. One of important goals of education reform today is to give children opportunities to join, experience and discovery knowledge with aim to develop creativity, language development, social sentiment and aesthetic sense. To reach this goal, organisation of learning activities of teacher plays an important role. In this article, author mentions situation of organizing musical activities at kindergartens currently and suggests some solutions to improve quality of music education for children towards child-centered approach.

Keywords: Child-centered education, musical activities, kindergarten.

1. Đặt vấn đề

Ngày nay, quan điểm giáo dục (GD) lấy trẻ làm trung tâm là một tư tưởng tiến bộ trong GD-ĐT nói chung, trong các trường mầm non (MN) nói riêng, nó trở thành một nhiệm vụ quan trọng trong nhiệm vụ chăm sóc - GD trẻ. Bởi mỗi đứa trẻ là một cá thể riêng biệt, chúng khác nhau về thể chất, tình cảm, xã hội, trí tuệ, hoàn cảnh gia đình, văn hóa và tâm lý; mỗi đứa trẻ có hứng thú, cách học và tốc độ học tập khác nhau và chúng đều có thể thành công.

Bộ GD-ĐT đã ban hành Kế hoạch triển khai chuyên đề “Xây dựng trường MN lấy trẻ làm trung tâm” giai đoạn 2016-2020 [1]. Qua đó cho thấy, việc tổ chức các hoạt động GD cho trẻ tại các trường MN theo quan điểm lấy trẻ làm trung tâm đã trở thành một kế hoạch hành động trong toàn ngành, cần tiếp cận nhanh và sâu rộng, hơn nữa với quan điểm GD này nhằm đem lại những kết quả cao trong công tác chăm sóc, GD trẻ. Các hoạt động GD đều được xây dựng dựa trên sự hứng thú, nhu cầu, kinh nghiệm và khả năng của trẻ. Trẻ được tạo nhiều cơ hội tự tham gia trải nghiệm, khám phá để có thể phát triển tư duy sáng tạo, ngôn ngữ, tình cảm xã hội, phát triển thẩm mỹ, thể chất...

Những lợi ích của mô hình GD “Lấy trẻ làm trung tâm” có mối quan hệ chặt chẽ và phụ thuộc khá nhiều vào cách thức tổ chức của giáo viên mầm non (GVMMN), cụ thể là cách tổ chức các hoạt động GD theo hướng “lấy trẻ làm trung tâm”, trong đó có hoạt động âm nhạc (HĐÂN). Bài viết đề cập về thực tiễn tổ chức hoạt động âm nhạc (HĐÂN) trong các trường MN hiện nay và một số giải pháp trong tổ chức HĐÂN cho trẻ theo cách tiếp cận quan điểm “GD lấy trẻ làm trung tâm”.

2. Nội dung

2.1. Tổ chức HĐÂN theo quan điểm GD “lấy trẻ làm trung tâm”

- GD “lấy trẻ làm trung tâm” là một trong các quan điểm GD đã, đang được nghiên cứu và vận dụng một cách tích cực trong công tác chăm sóc, GD trẻ MN ở Việt Nam trong những năm gần đây. Bản chất của GD lấy trẻ làm trung tâm là đảm bảo hứng thú, nhu cầu, khả năng, thể mạnh của trẻ đều được hiểu, đánh giá đúng và được tôn trọng; mỗi đứa trẻ đều có cơ hội tốt nhất có thể để thành công; mỗi đứa trẻ đều có các cơ hội để học bằng nhiều cách khác nhau, kể cả thông qua vui chơi. Để thực hiện việc GD lấy trẻ làm trung tâm, giáo viên (GV) cần dựa trên nhu cầu, hứng thú, khả năng, thể mạnh của mỗi trẻ để xây dựng kế hoạch GD phù hợp với từng đối tượng; tin tưởng rằng mỗi trẻ đều có thể thành công và tiến bộ; tạo cơ hội cho trẻ học bằng nhiều cách khác nhau; xây dựng kế hoạch GD trên cơ sở những gì trẻ đã biết và có thể làm [1; tr 43-44].

Quan điểm GD “lấy trẻ làm trung tâm” có những đặc điểm chính là: 1) *Đối với trẻ*: Trẻ nào cũng được hỗ trợ để tham gia vào các hoạt động khác nhau; trẻ được khuyến khích để tạo ra sự lựa chọn; trẻ được khuyến khích khi giải quyết vấn đề; trẻ được khuyến khích và hỗ trợ trong quá trình hợp tác và làm việc cùng nhau; trẻ được vui chơi và có nhiều cơ hội trong học tập như: khám phá, sáng tạo, giả vờ, tưởng tượng và tương tác với bạn bè; 2) *Đối với GV*: GV xác định được nhiệm vụ, mở rộng việc học cho từng trẻ; cung cấp cho trẻ nhiều cơ hội để học và diễn đạt lại những gì trẻ đã biết và hiểu [1; tr 44].

- *HĐÂN*: Là một hoạt động thuộc lĩnh vực nghệ thuật có tính đặc thù, bởi âm nhạc được coi là một trong những phương tiện để hình thành và phát triển toàn diện các mặt nhân cách cho trẻ. Nhiệm vụ của tổ chức HĐÂN ở trường MN là: 1) GD cho trẻ lòng yêu

* Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương

thích âm nhạc, biết cảm thụ và bộc lộ cảm xúc âm nhạc thông qua các HĐÂN phong phú, tạo điều kiện cho sự hình thành thị hiếu âm nhạc, giúp trẻ biết lựa chọn, nhận xét, đánh giá tác phẩm âm nhạc, biết biểu diễn ở mức độ cơ bản; 2) Dạy trẻ những kĩ năng cơ bản, đơn giản và thói quen trong các dạng HĐÂN như: Nghe nhạc, ca hát, vận động, múa, trò chơi âm nhạc,...; 3) Phát triển ở trẻ năng lực cảm thụ âm nhạc, khơi gợi tính tích cực sáng tạo thông qua các HĐÂN.

- *Vai trò của HĐÂN trong trường MN*: Không ai có thể phủ nhận được vai trò của âm nhạc trong việc GD toàn diện các mặt nhân cách cho trẻ cả về đạo đức, trí tuệ và tình cảm thẩm mỹ, tạo nên đời sống văn hóa lành mạnh. Với trẻ em, âm nhạc như dòng sữa mẹ nuôi dưỡng tinh thần, như nhịp cầu nối tâm thức trẻ với mọi bài học về cuộc sống. Trẻ cảm nhận sự kì diệu của âm nhạc như cảm nhận sự ngọt ngào, âu yếm của người mẹ. Thông qua âm nhạc, trẻ tiếp cận và tiếp nhận các bài học dễ dàng hơn, sâu sắc hơn. Âm nhạc cũng chính là phương tiện giúp trẻ phát triển cảm xúc, tình cảm, trí tuệ, phát triển óc tưởng tượng, ngôn ngữ và bồi dưỡng khả năng thẩm mỹ,... Trong các trường MN, HĐÂN chiếm một thời lượng khá nhiều và nó theo suốt quãng thời gian tuổi thơ của trẻ. Ngoài hoạt động trong giờ học trên lớp, trẻ có thể tham gia HĐÂN ở mọi lúc, mọi nơi hoặc lồng ghép với các hoạt động khác trong chương trình chăm sóc, GD trẻ.

- *Những nội dung cơ bản của HĐÂN trong trường MN*, bao gồm: 1) *Hát*: Là nội dung chính, chiếm thời lượng nhiều trong các nội dung HĐÂN, trẻ sẽ được tham gia hoạt động ca hát với các hình thức từ đơn giản đến nâng cao hơn (như: hát đồng thanh cả lớp theo cô, hoặc theo đàn, hát đối đáp, hát đồng ca, tốp ca, song ca, hát theo sự phân vai trong hoạt cảnh,...), ngoài ra, trẻ còn được cô tập cho biểu diễn, khuyến khích thể hiện cảm xúc theo bài hát; 2) *Nghe nhạc, nghe hát*: Trẻ được nghe trực tiếp cô đàn, cô hát kết hợp với cử chỉ, điệu bộ qua ánh mắt, nét mặt và một vài động tác múa minh họa hoặc thông qua các phương tiện nghe nhìn, xem video,... (trẻ có thể nghe kể chuyện cổ tích, xem video có nhạc minh họa, nghe nhạc có dẫn chuyện, nghe nhạc kết hợp với xem tranh, nghe những bản nhạc không lời, những bản nhạc cổ điển của Mozart, Beethoven, So-Panh, Traicopxki,...); 3) *Vận động theo nhạc*: Là một hoạt động có tính động, thường có sự lôi cuốn trẻ tham gia một cách nhiệt tình, sôi nổi và hào hứng; trẻ tập luyện các kĩ năng vận động theo nhạc, tập các động tác múa sơ giản để minh họa cho bài hát; trẻ biểu diễn các tác phẩm ca cảnh, hoạt cảnh, đóng vai thể hiện tính cách nhân vật; trẻ được thể hiện và bộc lộ cảm xúc bằng những động tác đơn

giản (như: lắc lư, nhún nhảy, gật đầu, chạy, nhảy, dậm chân, vỗ tay và một vài động tác múa đơn giản,...). Ngoài ra, trong vận động còn có hình thức cho trẻ gõ đệm theo nhịp, phách, theo tiết tấu và theo tiết tấu lời ca, đây là hình thức vận động cơ bản và đơn giản, trẻ dễ thực hiện nhưng mang lại hiệu quả cao khi tham gia hoạt động, tạo nên sự hào hứng, phấn khởi, góp phần phát triển khả năng âm nhạc ở trẻ; 4) *Trò chơi âm nhạc*: Với trẻ thơ, được làm quen với âm nhạc thông qua các trò chơi là một trong những biện pháp hữu hiệu nhất; trò chơi âm nhạc trở thành phương tiện để mang đến cho trẻ các yếu tố diễn tả của nghệ thuật âm nhạc một cách sinh động và phong phú, nó có tác dụng mạnh mẽ nhưng lại đến với trẻ một cách nhẹ nhàng thoải mái; giúp trẻ luyện tai nghe nhạc, củng cố bài hát, tạo cảm giác nhịp điệu, phát triển năng khiếu âm nhạc,... các yếu tố đó góp phần vào việc phát triển khả năng cảm thụ âm nhạc của trẻ; 5) *HĐÂN ở mọi lúc, mọi nơi*: Âm nhạc kết hợp với thể dục sáng, hát trong lúc dạo chơi, hát cho trẻ nghe hoặc cho trẻ nghe nhạc không lời trước giờ ngủ trưa; ngoài ra, trong các giờ hoạt động khác, âm nhạc là một trong các nội dung bổ trợ nhằm gây hứng thú cho trẻ vào học nội dung mới và là một dạng hoạt động có tính tích hợp đem lại những hiệu quả cao khi trẻ tham gia hoạt động. Trong hoạt động chiều, cô có thể tổ chức cho trẻ HĐÂN theo sở thích của trẻ, trẻ cần được nghe những bản nhạc mang tính chất trong sáng, vui nhộn, thanh thản, vui tươi,... để tạo tâm thế thoải mái, phấn khởi trước khi trẻ ra về; 5) *HĐÂN trong ngày lễ, ngày hội*: Tổ chức ngày lễ, ngày hội (như: ngày khai giảng; ngày tết trung thu; Ngày Nhà giáo Việt Nam 20/11, Ngày Quốc tế thiếu nhi và tổng kết năm học,...) là một hoạt động không thể thiếu trong chương trình chăm sóc - GD trẻ ở trường MN, là một trong những hoạt động GD hấp dẫn đối với trẻ, với chương trình biểu diễn nghệ thuật lồng ghép phần lễ, tạo ra môi trường HĐÂN, phong phú, sinh động cho trẻ. Tổ chức HĐÂN trong ngày lễ, hội cũng là một hình thức ôn luyện, củng cố các nội dung mà trẻ đã lĩnh hội được.

Như vậy, ở trường MN, từ lúc trẻ đến trường cho đến khi được bố mẹ đón, âm nhạc luôn xuất hiện bên trẻ, tạo không khí vui tươi phấn khởi. Nếu vắng bóng lời ca, tiếng hát thì trường lớp đối với các cháu thật buồn tẻ. Âm nhạc là chu kì thời gian, là nhịp sống hàng ngày của trẻ, làm cho trẻ thêm linh hoạt, tươi vui. Âm nhạc thực sự là người bạn thân của trẻ thơ.

2.2. Thục tiến việc tổ chức HĐÂN ở các trường MN:

- *Năng lực âm nhạc của đội ngũ GV*: Mặc dù, Bộ GD-ĐT, các sở GD-ĐT thường tổ chức các lớp bồi dưỡng chuyên môn, trao đổi, chia sẻ kinh nghiệm về

kiến thức, phương pháp và hình thức tổ chức HĐÂN cho GVMN thông qua các hội thi văn nghệ, thi tiếng hát dân ca, thi GV dạy giỏi,... các cơ sở GD MN thường xuyên tổ chức thao giảng, sinh hoạt chuyên môn. Tuy nhiên, đội ngũ GVMN khi được đào tạo ở trình độ trung cấp, cao đẳng, đại học ngành GD MN chỉ được học một số kiến thức sơ giản, có tính khái quát về âm nhạc và thời lượng học các kĩ năng âm nhạc như: đàn, hát, xướng âm,..., kĩ năng và phương pháp tổ chức HĐÂN còn rất khiêm tốn. Từ đó, đa số GVMN chưa có đủ kiến thức và kĩ năng về âm nhạc, nhiều GV không thể xướng âm vỡ bài hát mới, thiếu kĩ năng ca hát, hát sai nhạc; không biết chơi hoặc ngại sử dụng nhạc cụ nên việc khai thác sử dụng đàn còn lúng túng, chưa hiệu quả. Có những GV lớn tuổi còn hạn chế trong các hoạt động GD âm nhạc như: phương pháp tổ chức thực hiện các nội dung chưa linh hoạt, cứng nhắc theo một khuôn mẫu gò bó; thiếu sự cuốn hút khi làm mẫu hay cùng múa, hát với trẻ. Một số GV mới vào nghề, việc thiết kế các HĐÂN còn lúng túng, chưa biết cách xác định mục tiêu, hình thức, nội dung hoạt động; tổ chức hoạt động chưa tự tin, chưa chủ động, nội dung lựa chọn cho trẻ hoạt động chưa phong phú và ít có tính nghệ thuật, nhiều GV còn hạn chế về khả năng tổ chức các hoạt động ngoại khóa cho trẻ, không dàn dựng được chương trình văn nghệ, tổ chức hội diễn,... Kĩ năng bao quát lớp của nhiều GV chưa tốt, không phát hiện và sửa chữa các lỗi sai của trẻ dẫn đến nhiều trẻ hát sai giai điệu bài hát.

- *HĐÂN cho trẻ MN chưa phổ biến rộng khắp:*

Hoạt động GD âm nhạc trong các cơ sở GD MN trên thực tế còn bị bó hẹp trong phạm vi các trường công lập, một số trường dân lập ở các trung tâm quận, huyện, thị xã, thành phố,... Các trường MN ở nông thôn, vùng sâu, vùng xa, một số trường MN tư thục quy mô nhỏ và các nhóm trẻ gia đình, hầu như không tổ chức các nội dung HĐÂN một cách bài bản theo đúng mục tiêu, yêu cầu của Chương trình GD MN. Có chăng, các cháu chỉ được tiếp xúc với âm nhạc qua băng đĩa, qua các phương tiện nghe nhìn. Đặc biệt, ở các nội dung: Cô hát cháu nghe, cho trẻ nghe nhạc không lời, tổ chức HĐÂN trong các ngày lễ hội... là hầu như không được thực hiện một cách thường xuyên. Mô hình Phòng HĐÂN thì mới chỉ có ở một số trường trong khu vực nội thành hoặc ở các trường chuẩn cấp quốc gia, thậm chí kể cả những cơ sở GD MN đã có phòng HĐÂN thì hiệu quả sử dụng cũng chưa cao, chưa được thường xuyên, liên tục. Chính vì vậy, vẫn còn một tỉ lệ lớn các trẻ MN ở các cơ sở GD nói trên vẫn chưa được thoả mãn nhu cầu sinh hoạt âm nhạc chính đáng của mình.

- *Trẻ chưa thực sự hứng thú khi tham gia HĐÂN:*
Thực tiễn cho thấy, hầu hết các giờ tổ chức cho trẻ HĐÂN vẫn được thực hiện theo cách truyền thống, không phát huy được tính tích cực, độc lập, sáng tạo của trẻ. Điều này xuất phát từ năng lực âm nhạc của nhiều GVMN còn hạn chế, nên trong quá trình tổ chức cho trẻ HĐÂN, GVMN đã không tạo được sự hấp dẫn, cuốn hút, lôi cuốn trẻ tham gia, giờ học khô cứng, nặng nề theo một quy trình, kế hoạch đã lập sẵn. Mặc dù là một giờ HĐÂN nhưng tất cả trẻ thường phải ngồi xếp hàng ngay ngắn (theo hàng ghế cô đã chuẩn bị) để nghe nhạc, nghe hát hoặc trẻ hát. Điều đó dẫn đến tình trạng, số đông trẻ chỉ chú ý và hào hứng hoạt động trong một thời gian ngắn, sau đó là uể oải, mệt mỏi, không tập trung chú ý; hơn nữa trẻ không thể hiện được những cảm xúc của bản thân khi tham gia HĐÂN. Bên cạnh đó, việc không đủ đồ dùng, đồ chơi, dụng cụ HĐÂN, các phương tiện nghe nhìn,... cũng là một trong những lí do khiến cho trẻ chưa thực sự hứng thú khi tham gia HĐÂN

Thực tiễn trên cho thấy, việc tổ chức HĐÂN ở trường MN bên cạnh những nhiệm vụ, ưu điểm đã đạt được, cùng với sự nỗ lực cố gắng của đội ngũ GVMN, cũng còn nhiều vấn đề mà các nhà làm GD nói chung, GD âm nhạc nói riêng và đặc biệt là đội ngũ GVMN cần quan tâm, nghiên cứu tiếp nhằm đổi mới một cách mạnh mẽ, đồng bộ, sâu rộng để âm nhạc phát huy được thế mạnh trong việc hoàn thiện và phát triển nhân cách cho trẻ.

2.3. Một số giải pháp tổ chức HĐÂN theo quan điểm lấy trẻ làm trung tâm

2.3.1. *Thiết kế môi trường HĐÂN theo quan điểm lấy trẻ làm trung tâm.* Trước hết, cần xây dựng được một môi trường HĐÂN tiếp cận với quan điểm GD lấy trẻ làm trung tâm. Để làm được điều này, các nhà quản lí GD, GVMN cần thực hiện các nhiệm vụ:

Thứ nhất: Đảm bảo an toàn về mặt tâm lí cho trẻ khi tham gia HĐÂN, trẻ cần thường xuyên được giao tiếp, thể hiện bản thân và có mối quan hệ thân thiện giữa trẻ với trẻ và trẻ với những người xung quanh. Luôn tạo cho trẻ có một tâm thế mạnh dạn, tự tin, không rụt rè, nhút nhát trong quá trình hoạt động. Để làm được điều này, quá trình tổ chức cho trẻ HĐÂN phải thật linh hoạt trong khâu tổ chức, có sự bao quát từng trẻ trong lớp để tạo cơ hội cho tất cả các trẻ thường xuyên được tự thể hiện bản thân qua các hoạt động: hát, vận động, chơi trò chơi âm nhạc và biểu diễn, tạo cơ hội cho trẻ được thể hiện cảm xúc của mình. Chẳng hạn, cùng dạy trẻ hát bài "*Con chim vành khuyên*", nhưng sẽ có cháu hát nhanh, cháu hát chậm, thậm chí sẽ có cháu hát theo kiểu hát nói hoặc đọc rap,...

Thứ hai: Hành vi, cử chỉ, lời nói, thái độ của GV đối với trẻ và những người khác phải mẫu mực để trẻ noi theo. Các kĩ năng âm nhạc khi GV cung cấp cho trẻ phải thật chuẩn xác và có lời cuốn trẻ.

Thứ ba: Môi trường vật chất, phương tiện đồ dùng, đồ chơi, dụng cụ âm nhạc, phương tiện nghe nhìn,... trong lớp, ngoài lớp đáp ứng nhu cầu, hứng thú chơi của trẻ, tạo điều kiện cho tất cả các trẻ chơi mà học, học bằng chơi; GV cần tạo ra một không gian âm nhạc sinh động, gần gũi xung quanh trẻ như: Nhạc cụ (đàn piano, organ, ghita, trống, kèn, sáo, chuông, các nhạc cụ gõ định âm,...), các dụng cụ tạo ra âm thanh đa dạng (như: xoong, chảo, thùng, chén, bát, hộp nhựa, hộp kim loại/hộp gỗ đựng sỏi, cát hay các loại hạt, hạt như: gạo, đỗ, vừng...); tranh, ảnh hoạt động với các nhạc cụ, dụng cụ âm nhạc; các phương tiện nghe nhìn (máy nghe nhạc, máy ghi âm, cassette, băng, đĩa).

Thứ tư: Các khu vực trong nhà trường được quy hoạch theo hướng nhằm tận dụng không gian cho trẻ hoạt động phù hợp, linh hoạt, đa dạng, phong phú, các góc hoạt động trong lớp và ngoài lớp mang tính mở, tạo điều kiện để trẻ dễ dàng, tự lựa chọn và sử dụng đồ dùng, đồ chơi khi thực hành, trải nghiệm.

Thứ năm: Khuyến khích trẻ có thể HĐÂN theo nhiều cách khác nhau; tạo điều kiện, cơ hội cho trẻ được hoạt động, trải nghiệm, khám phá dưới nhiều hình thức và kích thích sự sáng tạo ở mỗi trẻ.

2.3.2. Xây dựng kế hoạch tổ chức hoạt động GD âm nhạc. Kế hoạch HĐÂN thể hiện mục tiêu, yêu cầu GD, phạm vi và mức độ, nội dung GD, các phương pháp, hình thức tổ chức hoạt động GD phù hợp với trẻ, cụ thể: Thể hiện các mục tiêu cụ thể, phản ánh được kết quả mong đợi, đáp ứng với sự phát triển của trẻ theo giai đoạn, thời điểm phù hợp và theo chương trình GDMN; thể hiện được các nội dung và kế hoạch HĐÂN theo chương trình GDMN và có thể điều chỉnh linh hoạt, phù hợp với khả năng âm nhạc, với sự phát triển của trẻ, với điều kiện thực tế của vùng miền, địa phương, trường/lớp (không xây dựng kế hoạch gò bó theo một khuôn mẫu, có nghĩa là không nhất thiết trong mỗi giờ HĐÂN phải có đầy đủ từ 2-3 nội dung hoạt động, kế hoạch, có dự kiến những tình huống phát sinh trong quá trình tổ chức); không quá chú trọng vào việc cung cấp cho trẻ những kiến thức, kĩ năng âm nhạc đơn lẻ mà theo hướng tích hợp, tạo cho trẻ có môi trường để hình thành và phát triển năng lực cảm thụ âm nhạc; việc xây dựng kế hoạch tổ chức HĐÂN theo quan điểm lấy trẻ làm trung tâm là GV có khả năng tự thiết kế kế hoạch giảng dạy để trẻ đạt kết quả tốt nhất (căn cứ vào khả năng, nhu cầu học tập, kinh nghiệm sống của trẻ để xác định mục

tiêu, nội dung cụ thể trong từng hoạt động nhưng vẫn đảm bảo mục tiêu GD đề ra; GV được chủ động, sáng tạo trong việc đổi mới nội dung, phương pháp, hình thức tổ chức hoạt động nhằm phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của trẻ).

Như vậy, việc xây dựng kế hoạch và thực hiện kế hoạch cần linh hoạt, mềm dẻo, bởi: có những nội dung không đưa vào kế hoạch, GV cần giải quyết trong hoàn cảnh thực tế xảy ra (ví dụ: kế hoạch xây dựng dạy trẻ hát, nhưng thực tế trẻ lại vừa hát vừa vận động theo nhạc); có những nội dung đã xây dựng trong kế hoạch nhưng có sự thay đổi, nên phải thay bằng một nội dung khác (ví dụ: xây dựng kế hoạch có nội dung dạy hát và hát cho trẻ nghe, nhưng thực tế có thể thay nghe hát bằng việc tổ chức cho trẻ chơi trò chơi âm nhạc để giờ học đạt hiệu quả hơn); việc xây dựng kế hoạch cần đảm bảo cho từng trẻ trong lớp được hỗ trợ để phát triển.

2.3.3. Tổ chức cho trẻ HĐÂN

Một là: Phối hợp các phương pháp tổ chức một cách linh hoạt, hợp lí, tăng cường tính chủ động, tích cực hoạt động của trẻ, đảm bảo trẻ “học mà chơi, chơi mà học”. Trẻ học thông qua trò chơi tốt nhất khi có người lớn hỗ trợ bằng cách: Đặt những câu hỏi mang tính tư duy, khơi gợi tính sáng tạo (chẳng hạn, GV đàn giai điệu của một bài hát mà trẻ đã được học, sau đó cho trẻ nhắc lại tên bài hát và nhận xét bài hát vui, hay buồn, tiếp tục gợi ý để trẻ thể hiện một vài động tác minh họa); lắng nghe và tôn trọng các ý kiến cá nhân của trẻ (chẳng hạn: GV đang tổ chức cho cả lớp học thuộc bài hát nhưng có một vài trẻ lại tự đứng lên, vừa hát vừa nhún nhảy, dậm chân, vỗ tay,..., GV có thể khuyến khích trẻ tiếp tục thể hiện theo sở thích của mình, kết hợp với phần hát của GV và các bạn trong lớp); thường xuyên trò chuyện và giao tiếp với trẻ để chia sẻ những băn khoăn, thắc mắc, tạo cho trẻ có sự tự tin, cảm thấy được sự quan tâm, chăm sóc của GV và của bạn bè; thường xuyên chỉ dẫn và đưa ra những gợi ý để trẻ có cơ hội thể hiện cảm xúc khi tham gia hoạt động; chú trọng khuyến khích trẻ: trong giờ học, GV cần thường xuyên động viên, khuyến khích trẻ, tuyệt đối không chê trách, nhẹ nhàng sửa những lỗi sai khi trẻ thực hiện chưa đúng (sử dụng cách động viên, khuyến khích và khen trẻ phù hợp với tình huống và tính cách của trẻ); khuyến khích trẻ tích cực tham gia HĐÂN bằng vận động thân thể và các giác quan với nhiều hình thức khác nhau (như: chắc lưỡi, vỗ tay, dậm chân,...) để tạo ra âm thanh, luôn tạo cho trẻ sự hứng thú, hào hứng, phấn khởi khi tham gia HĐÂN. Có như vậy, trẻ mới tự nhiên và được thoải mái bộc lộ những cảm xúc âm nhạc một cách chân thật, hồn nhiên, trong sáng theo đúng lứa tuổi.

Tích cực cho trẻ được hoạt động với nhạc cụ, dụng cụ âm nhạc, bởi trẻ rất hứng thú khi được sử dụng các dụng cụ và nhạc cụ phát ra âm thanh (trẻ rất hào hứng, thích thú mỗi khi được dùng thanh phách, trống lắc hoặc những thanh gỗ, vỏ sò gõ vào nhau, dùng đĩa gỗ vào bát hay lắc hộp đựng cát, đựng lạc,... để tạo ra âm thanh); tích cực và chủ động hoạt động cùng trẻ. Trong quá trình tổ chức HĐÂN ở trường MN, bên cạnh việc dạy trẻ các kiến thức và kỹ năng âm nhạc, cần tạo ra môi trường âm nhạc cho trẻ được tham gia và trải nghiệm.

Hai là: Kích thích trẻ thử nghiệm và khám phá thông qua các hoạt động trải nghiệm tập làm nhạc sĩ, hoạt động biểu diễn âm nhạc. Phối hợp hài hòa giữa nhu cầu của trẻ và điều trẻ cần để điều chỉnh nội dung cho phù hợp với mức độ phát triển và nhu cầu khác nhau của trẻ; hướng dẫn và khuyến khích trẻ thực hành, vui chơi, tìm tòi, khám phá với các đồ vật và dụng cụ âm nhạc; cung cấp nhiều cơ hội để trẻ tham gia các hoạt động mang tính tưởng tượng và sáng tạo thông qua việc tổ chức cho trẻ chơi các trò chơi âm nhạc, hoạt động biểu diễn, quan sát, tương tác; dành thời gian cho trẻ suy nghĩ và giải quyết vấn đề, quan sát và đưa ra các ý kiến; cung cấp cho trẻ địa điểm, thời gian hoạt động và đầy đủ phương tiện hoạt động (cần tận dụng nguồn vật liệu có sẵn ở địa phương); tạo cơ hội cho trẻ học tập qua các trò chơi tự do, chơi có sự hướng dẫn của GV, tăng cường tổ chức các trò chơi âm nhạc để luyện trí nhớ, luyện năng khiếu âm nhạc và phát huy tính sáng tạo cho trẻ.

Ba là: Tạo cơ hội cho trẻ được thể hiện khả năng của mình. Ở các giờ hoạt động biểu diễn, GV cần chú ý quan sát để tạo cơ hội cho tất cả các trẻ được bộc lộ khả năng âm nhạc của bản thân, từ đó phát hiện ra những trẻ có khả năng, năng khiếu âm nhạc để bồi dưỡng.

Bốn là: GV tổ chức, điều khiển, hỗ trợ đúng lúc, không làm thay trẻ, khuyến khích sự tương tác giữa trẻ với trẻ.

2.3.4. Đánh giá sự phát triển của trẻ. Đánh giá đúng khả năng của mỗi trẻ để có những tác động phù hợp và tôn trọng trẻ. Đánh giá kết quả GD trẻ phải được dựa trên cơ sở sự thay đổi của từng trẻ, không kì vọng tất cả trẻ đều đạt kết quả giống nhau; đánh giá sự tiến bộ của từng trẻ dựa trên mức độ đạt so với mục tiêu, trên cơ sở đó sử dụng kết quả đánh giá để xây dựng kế hoạch GD, điều chỉnh kế hoạch GD và tổ chức các hoạt động GD tiếp theo cho phù hợp với khả năng, nhu cầu, sở thích, kinh nghiệm sống của trẻ và điều kiện thực tế của trường, lớp (không so sánh giữa các trẻ). Tôn trọng sự khác biệt của mỗi đứa trẻ về khả

năng âm nhạc, về mức độ nhận thức và sự phát triển riêng. Chú trọng và thúc đẩy tiềm năng của mỗi trẻ.

Đa dạng các hình thức, hoạt động tuyên truyền tới cộng đồng, các bậc phụ huynh về vị trí, vai trò của HĐÂN và hướng dẫn cùng tham gia hoạt động với trẻ tại gia đình; có mối quan hệ hợp tác, chia sẻ giữa GV, nhà trường, phụ huynh và cộng đồng trong chăm sóc, GD trẻ nói chung, trong HĐÂN nói riêng; có sự phối hợp đánh giá giữa nhà trường với phụ huynh và cộng đồng trong công tác GD lấy trẻ làm trung tâm.

3. Kết luận

Các nhà GD đều cho rằng, cách tiếp cận tốt nhất để GD trẻ 0-6 tuổi đó là lấy trẻ làm trung tâm và ứng dụng các phương pháp dạy học tích cực để phát triển tính chủ động, khả năng tư duy phản biện và giải quyết vấn đề cho trẻ. Quan điểm GD lấy trẻ làm trung tâm được thể hiện trong tất cả các yếu tố của quá trình GD. Từ việc xác định mục tiêu, nội dung, phương pháp GD cho đến những hoạt động cụ thể của GV như: lập kế hoạch, xây dựng môi trường GD, tổ chức hoạt động. Mọi hoạt động đều hướng tới từng trẻ cũng như từng nhóm trẻ để tạo cơ hội cho trẻ được học tập trong điều kiện cụ thể.

Tổ chức HĐÂN cho trẻ là một trong những hoạt động tạo điều kiện cho trẻ được hoạt động tích cực, phù hợp với sự phát triển của bản thân, đáp ứng nhu cầu và hứng thú của trẻ trong quá trình GD. Thực tiễn cho thấy, khả năng tác động của âm nhạc đến tâm hồn và trí tuệ, nhân cách của trẻ vẫn luôn là điều kì diệu. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ GD-ĐT (2017). *Kế hoạch triển khai chuyên đề “Xây dựng trường mầm non lấy trẻ làm trung tâm” giai đoạn 2016-2020*. Kế hoạch số 56/KH-BGDĐT, ngày 25/01/2017.
- [2] Hoàng Thị Dinh - Nguyễn Thị Thanh Giang - Bùi Thị Kim Tuyến - Lương Thị Bình - Nguyễn Thị Quyên - Bùi Thị Lâm - Hoàng Thị Thu Hương (2017). *Hướng dẫn thực hành áp dụng quan điểm giáo dục lấy trẻ làm trung tâm trong trường mầm non*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- [3] Đỗ Xuân Hà (1998). *Giáo dục thẩm mỹ môn nơ lớn đối với thế hệ trẻ*. NXB Giáo dục.
- [4] Phạm Thị Hòa (2006). *Giáo dục Âm nhạc* (tập 2). NXB Đại học Sư phạm
- [5] Ban Chấp hành Trung ương (2013). *Nghị quyết số 29-NQ/TW về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hoá, hiện đại hoá trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*.
- [6] Hoàng Văn Yến (chủ biên) - Nguyễn Thị Nhung - Ngô Thị Nam - Đinh Long (2003). *Bồi dưỡng âm nhạc cho giáo viên mầm non*. NXB Giáo dục.